

»Suomalais-ugrilaisen tutkimuksen harrastuksesta Saksassa»

-nimisessä kirjoituksessaan Virittäjässä 4/1956 s. 391 — selvitteli Klaus Meyer seikkaperäisesti alan länsisaksalaisten laitosten nykyistä työskentelyä sekä mainitsi samalla Berliinin Unkarin-instituutin ja Greifswaldin »Institut für Finnlandkunden» toiminnasta vuoteen 1945 asti. Virittäjän lukijat varmaan mielellään haluavat saada tietoja siitä huomion arvoisesta työstä, jota Itä-Saksassa on viime aikoina harjoitettu suomalais-ugrilaisen tutkimuksen alalla.

Berliinin Humboldtin-yliopiston Unkarin-instituutti aloitti v. 1946 jälleen toimintansa, kun se oli saanut uudet työskentelytilat ja kirjasto voitiin taas avata. Vuodesta 1947 sen nimenä on ollut Suomalais-ugrilainen instituutti. Sota ja ilmahyökkäysten tähden suoritettu suojautus olivat tosin aiheuttaneet kirjastolle menetyksiä, mutta ne eivät ole niin huomattavia, että olisivat voineet vähentää tämän runsaan kirja- ja aikakauslehtikokoelman arvoa.

Kirjaston valtaosan muodostavat unkarilaiset kirjat ja aikakausjulkaisut, mutta lisäksi siinä on suomalainen ja virolainen osasto sekä lukuisia teoksia, jotka koskevat muita suomalais-ugrilaisia kansoja. Hankinnat ja varsinkin Unkarista jatkuvasti saavat lähetykset kartuttavat kirjastoa alati. Kiittäen on mainittava, että suomalainen osasto on Suomen taholta jatkuvasti saanut kieli- ja kansantieteelliset aikakausjulkaisut (SUSA, SUST, Virittäjä, FUF, Neuphilogische Mitteilungen, Suom. Tiedekatemian Toimituksia, FFC ym.), joten näissä arvokkaissa sarjoissa tuskin on aukkoja. Vaihtamalla on voitu hankkia myös tärkeimmät vuoden

1945 jälkeen ilmestyneet Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kieli- ja kansatieteelliset uutuudet, professori Emil Öhmännin välityksellä sitä paitsi Suomen valtiopäivien julkaisut, jotka instituutissa ovat täydellisinä vuodesta 1907 asti. Hiukan laiminlyödyksi on jäänyt uusi kaunokirjallisuus ja kirjallisuushistoria; sen hankkimisessa meitä ovat kuitenkin, niin ikään prof. Öhmännin välityksellä, viime aikoina avustaneet useat suomalaiset kustantamot hyvin auuliisti. Jokin aika sitten aloitettiin kirjojen vaihto myös Göttingenin suomalais-ugrilaisen seminaarin kanssa. — Kirjaston nidosluku on nykyään n. 43 000; lisäksi kerätään 70:tä eri aikakaus- ja sanomalehteä.

Professori Wolfgang Steinitz sai v. 1946 huostaansa instituutin johdon ja samalla myös suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppituolin. Unkarin kieltä ja kirjallisuutta opettaa professori Béla Szent-Iványi, suomen kieltä ja kirjallisuutta tohtori Arno Bussenius. Lisäksi instituutissa toimii kaksi opettajaa ja kaksi assistenttia.

Tieteellisistä teoksista, joita prof. Steinitz on viime vuosina julkaissut suomalais-ugrilaisen kielten alalta, voidaan tässä mainita »Ostjakische Grammatik und Chrestomathie» (2., korjattu painos 1950), »Geschichte des ostjakischen Vokalismus» (1950) ja »Geschichte des wogulischen Vokalismus» (1955); kaksi jälkimmäistä ovat I ja II osana Berliinin Akademie-Verlagin vasta aloitetussa sarjassa »Finnisch-ugrische Studien». Parhailaan laaditaan prof. Steinitzin johdolla ostjakin sanakirjaa, joka ilmestyy muutaman vuoden kuluessa.

Unkarin kirjallisuutta koskevat julkaisut, joita viime vuosina on ilmestynyt instituutin avulla, jääkööt tässä luettelematta tarkemmin.

Myös luentotoiminta aloitettiin instituutissa uudestaan v. 1947. Opintojen puitteisiin oli tullut muutos sikäli, että suomalais-ugrilainen kielentutkimus korotettiin valtiontutkintoon kuuluvaksi pääaineeksi.

Tätä ainetta opiskeltaessa ovat pakollisia suomen ja unkarin kielen kurssit; luennot ja seminaarit, joissa käsitellään vertailevaa suomalais-ugrilaista kielentutkimusta, Suomen ja Unkarin kirjallisuuden ja sen ohessa itse kansojen historiallisia vaiheita ynnä kielenhistoriaa; edelleen opinnot kolmannessa suomalais-ugrilaisessa kielessä, jona tähän asti on ollut ostjakkii. — Luentoaiheiden valaisemiseksi mainittakoon tässä kevätlukukaudella 1957 pidettävät luentosarjat ja seminaarit: vertaileva suom.-ugr. kielentutkimus, Suomen-tietous, Suomen kirjallisuus, suomen kielen historia ja murteentutkimus, Unkarin-tietous, Unkarin kirjallisuus, unkarin kielen historia, unkarins anaston lähteet, suomen, viron, unkarin ja ostjakin kielen kurssit sekä vogulin jatko-seminaari.

V. 1951 suoritti fennougristiikassa valtiontutkinnon kaksi opiskelijaa, v. 1956 viisi. Tätä nykyä on eri aikoihin aloittaneita pääaineisia opiskelijoita kolmetoista. Siitä lähtien kun opetus-toiminta yhdeksän vuotta sitten aloitettiin, on myös muiden pääaineiden opiskelijoita ja kirjastojen ym. laitosten toimihenkilöitä osallistunut eri luentosarjoihin, enimmäkseen kuitenkin kielikursseihin. Opiskelijain loppututkintoa varten laatimat kirjalliset työt käsittelevät eri aiheita, kuten esim. itäostjakin verbinmuodostusta (tämä tutkimus on sittemmin viety päätökseen kaikkia ostjakin

murteita koskevana väitöskirjana), useiden ostjakin murteiden nomininmuodostusta, ostjakkilaisia paikan-nimiä. Parhailaan on tekeillä ostjakin nomininmuodostusta käsittelevä väitöskirja, jossa otetaan huomioon myös voguli. Unkarin tutkimuksen alalta on mm. harjoitustöitä, joiden aiheita ovat Bettina von Arnimin suhteet Unkariin, Grimmin veljesten Unkarin-yhteydet, unkarilaisten pakolaisten toiminta Wittenbergissä 1700-luvulla (työhön käytetty kirjastossa säilytettyjä käsikirjoituksia). Ne viisi opiskelijaa, jotka suorittavat loppututkintonsa v. 1957, käsittelevät ensi sijassa unkarilaisaiheita. Suppeampia töitä — nekin joka tapauksessa ennen koskettelemattomista aiheista — on syntynyt myös seminaariesitelminä ja kirjallisina kotitehtävinä, jotka laaditaan aina kuudennen lukukauden kuluessa.

Vuonna 1956 oleskeli kuusi opiskelijaa useita viikkoja Unkarissa lomavaihtomatalla ja kaksi opintojen loppuun ehtinyttä oli kaksi kuukautta Budapestissa Unkarin tiedeakatemia stipendiaattina. Suomen-matkat eivät toistaiseksi, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, ole valitettavasti olleet mahdollisia, koska yhä on erinäisiä valuuttavaikeuksia. Instituutin taholla toivotaan, että tieteelliset suhteet Suomeen kaikin puolin laajenisivat ja varsinkin henkilökohtaiset kosketukset syvenisivät.

Berliinissä ei fennougristiikan tyysijana ole vain yliopisto vaan myös Saksan tiedeakatemia, jonka jäsen ja varapuheenjohtaja prof. Steinitz on. Akatemian kielitieteellisessä valiokunnassa toimivat suomalais-ugrilaisella alalla tohtorit Bussenius ja Ganschow.

Leipzigin yliopiston filosofisessa tiedekunnassa on prof. Szent-Iványi vuodesta 1952 asti luennoinut

joka toinen viikko eri aineiden opiskelijoille Unkarin kirjallisuudesta ja pitänyt unkarin kielen kursseja, joissa on otettu huomioon kielihistoriallisia näkökohtia.

G r e i f s w a l d i n yliopistossa, jonka perinteet Suomen ja Saksan kulttuurisuhteiden alalla ulottuvat uskonpuhdistuksen aikaan, perustettiin »Institut für Finnlandkunden» seuraajaksi v. 1955 Pohjoismaiden instituutin alaisuuteen kuuluva Suo-

men osasto. Instituutin johtajana on prof. Hans-Friedrich Rosenfeld. Suomen osastoon kuuluu varsin arvokas kirjasto, joka aikakaus- ja sanomalehtien lisäksi käsittää 7 000 nidosta. Tässä instituutissa toimii suomen kielen lehtorina maisteri Järvinen. Vuodesta 1955 lähtien on pidetty suomen kielen kursseja, vuodesta 1956 myös luentoja Suomen kirjallisuuden pääpiirteistä.¹

Berliinissä 30. 4. 1957

ROSEMARIE BRACHWITZ

¹ *Toimituksen lisäys.* Samalla kun kiitämme neiti Brachwitzia hänen arvokkaista täydennyksistään, käytämme tilaisuutta oikaistaksemme pari tri Meyerin kirjoitukseen pujahdanutta virhettä: Vir. 1956 s. 392 oikean palstan 11. rivissä ylhäältä on K e m m e l, p.o. V e m m e l, 6. riv. alh. on 1946, p.o. 1945. Meille on huomautettu, että myös K ö n i g s b e r g i n yliopistossa oli toiseen maailmansotaan asti suomen kielen lehtoraatti ja sen ohessa muutakin Suomen-tietouden harrastusta, joka olisi ollut maininnan arvoista.